Historia jako sędzia współczesnego bezpieczeństwa: sprawa Bruen i amerykańska tradycja prawa do broni w świetle The American way of killing Malcolma Gladwella.

AUTOR

Fundacja Dobre Państwo

STRESZCZENIE / ABSTRACT

Artykuł analizuje napięcie między historycznym pochodzeniem praw podstawowych a współczesnymi potrzebami bezpieczeństwa państwa, skupiając się na przełomowym wyroku Sądu Najwyższego USA w sprawie Bruen. Autor wskazuje, że orzeczenie to zastąpiło testy proporcjonalności i interesu publicznego rygorystycznym standardem zgodności z tradycją historyczną amerykańskiego prawodawstwa. W tekście omówiono genezę nowojorskiej ustawy Sullivana z 1911 roku, która była odpowiedzią na wyzwania urbanizacji i wzrost przestępczości w metropolii. Całość stanowi refleksję nad metodologią interpretacji konstytucyjnej oraz konfliktem między demokratyczną kompetencją ustawodawcy do ograniczania zagrożeń a rolą sądów jako strażników niezmiennych praw jednostki w obliczu zmieniających się realiów technologicznych i społecznych.

8. The article analyzes the tension between the historical origin of fundamental rights and contemporary state security needs, focusing on the landmark US Supreme Court ruling in Bruen. The author points out that this decision replaced proportionality tests and public interest standards with a rigorous standard of consistency with the historical tradition of American legislation. The text discusses the genesis of New York's 1911 Sullivan Act, which was a response to the challenges of urbanization and rising crime in the metropolis. Overall, it is a reflection on the methodology of constitutional interpretation and the conflict between the democratic

competence of the legislator to limit threats and the role of courts as guardians of immutable individual rights in the face of changing technological and social realities.

Artykuł analizuje fundamentalny konflikt między demokratyczną kompetencją państwa do zapewnienia współczesnego bezpieczeństwa a sędziowską tendencją do ograniczania wolności obywatelskich poprzez pryzmat rekonstrukcji historycznej. Główną osią rozważań jest orzeczenie Sądu Najwyższego USA w sprawie Bruen, które zastąpiło nowoczesne testy proporcjonalności i interesu publicznego rygorystycznym standardem analogii historycznej. Autor stawia tezę, że takie podejście jest problematyczne: czyni z historii nie narzędzie pomocnicze, lecz nadrzędnego sędziego, co prowadzi do subiektywnej interpretacji dawnych tradycji (np. średniowiecznego Statutu z Northampton) i nakłada na współczesny ustawodawcę obowiązek odnajdywania historycznych odpowiedników dla regulacji dotyczących technologii i zagrożeń, których twórcy konstytucji nie mogli przewidzieć. W efekcie prawo do samoobrony w przestrzeni publicznej przestaje być analizowane w kontekście realnych ryzyk społecznych, a staje się przedmiotem metodologicznego sporu o to, czy wolność konstytucyjna jest statycznym zapisem przeszłości, czy dynamiczną zasadą ewoluującą wraz z rzeczywistością.

SŁOWA KLUCZOWE

sprawa Bruen | Druga Poprawka | prawo do broni | ustawa Sullivana | test historyczny | samoobrona w przestrzeni publicznej | analogia historyczna | Statut z Northampton | administracyjna uznaniowość | konstytucyjność regulacji broni | standard interpretacyjny | wolność a przywilej | common law | interpretacja konstytucyjna

Konflikt między tradycją historyczną a współczesnym bezpieczeństwem

SULLIVAN, BRUEN I SIR JOHN KNIGHT. KIEDY HISTORIA STAJE SIĘ SĘDZIĄ WSPÓŁCZESNEGO BEZPIECZEŃSTWA

W dziejach nowoczesnego konstytucjonalizmu kluczowy jest konflikt między historycznym pochodzeniem praw podstawowych a zdolnością współczesnego państwa do reagowania na zagrożenia, których charakter społeczny i technologiczny uległ zasadniczemu przekształceniu. Konstytucja stanowi bowiem jednocześnie dokument historyczny, ukształtowany w określonych warunkach politycznych, oraz normatywny fundament organizacji życia społecznego w czasach znacznie odmiennych od epoki jej ustanowienia. Pojawia się zatem problem metodologiczny: interpretacja prawa musi zachowywać ciągłość z tekstem i tradycją konstytucyjną, a jednocześnie pozwalać na rozstrzyganie konfliktów w świecie, którego twórcy dawnych regulacji nie mogli bezpośrednio obserwować. Problem ten nie ogranicza się do amerykańskiej Drugiej Poprawki; analogiczne napięcia występują w prawie dotyczącym prywatności cyfrowej, wolności komunikowania się, ochrony danych, biotechnologii czy nowych instrumentów kontroli administracyjnej.

W przypadku broni palnej konflikt ten przybiera szczególnie dramatyczną postać. Wynik wykładni konstytucyjnej wpływa bowiem na zakres dopuszczalnych narzędzi ograniczania zagrożeń dla życia i zdrowia, a zarazem na możliwość korzystania przez obywateli z prawa uznawanego przez Sąd Najwyższy Stanów Zjednoczonych za fundament wolności jednostki.

W tym kontekście należy rozpatrywać orzeczenie New York State Rifle & Pistol Association, Inc. v. Bruen z 23 czerwca 2022 roku. Sąd Najwyższy stosunkiem sześciu głosów do trzech uznał w nim za niezgodny z Drugą i Czternastą Poprawką nowojorski wymóg wykazywania ponadprzeciętnej potrzeby samoobrony przy ubieganiu się o zezwolenie na publiczne noszenie broni krótkiej. Opinia większości, przygotowana przez sędziego Clarence'a Thomasa, stała się jednym z najważniejszych rozstrzygnięć dotyczących amerykańskiego prawa do broni od czasu sprawy District of Columbia v. Heller z 2008 roku. Znaczenie Bruen wykraczało jednak poza uchylenie konkretnego wymogu administracyjnego.

Sąd zakwestionował bowiem sposób, w jaki wiele sądów federalnych analizowało konstytucyjność regulacji broni, odwołując się do testów uwzględniających interes publiczny i proporcjonalność ograniczenia. W ich miejsce wskazał standard wymagający wykazania zgodności współczesnej regulacji z historyczną tradycją amerykańskiego prawodawstwa dotyczącego broni. W rezultacie historia prawa przestała być jedynie materiałem pomagającym zrozumieć tekst konstytucji, a stała się zasadniczym instrumentem oceny dopuszczalności współczesnych ograniczeń ustawowych. Rozstrzygnięcie to rodzi pytanie o relację między demokratyczną kompetencją ustawodawcy a władzą sądu konstytucyjnego jako instytucji wyznaczającej granice większościowych decyzji politycznych.

W państwie demokratycznym ustawodawca może dysponować dowodami empirycznymi wskazującymi, że określone ograniczenie dostępu do broni lub jej publicznego noszenia zmniejsza prawdopodobieństwo szkód. Nie oznacza to jednak automatycznie, że regulacja taka jest zgodna z konstytucją, ponieważ ochrona praw podstawowych nie może być utożsamiana z każdorazową maksymalizacją bieżących korzyści społecznych. Z drugiej strony sąd posługujący się historycznymi kryteriami interpretacyjnymi powinien wyjaśnić, dlaczego praktyki prawne sprzed kilkuset lat wyznaczają właściwe granice kompetencji współczesnego państwa. W tym punkcie spór o poprawne odczytanie dawnych dokumentów staje się konfliktem między odmiennymi teoriami demokracji, praw podstawowych, prawomocności decyzji sądowych oraz sposobami wykorzystania wiedzy empirycznej w procesie stosowania prawa.

Historycznym punktem wyjścia tego konfliktu pozostaje nowojorska ustawa Sullivana z 1911 roku, której geneza wiąże się ze społecznym niepokojem dotyczącym przestępczości z użyciem broni krótkiej w szybko rozwijającej się metropolii. Na początku XX wieku Nowy Jork stawał się przestrzenią intensywnych interakcji społecznych i rosnącej mobilności mieszkańców, co rodziło skomplikowane problemy związane z bezpieczeństwem publicznym. Wysoka gęstość zaludnienia, rozwój transportu zbiorowego i częstsze spotkania między obcymi ludźmi tworzyły warunki odmienne od tych, które charakteryzowały wcześniejsze wspólnoty rolnicze czy niewielkie osady. W takich okolicznościach kluczowa stawała się możliwość ukrywania broni krótkiej i jej natychmiastowego użycia podczas konfliktów interpersonalnych.

Nie oznacza to, że urbanizacja sama w sobie jest przyczyną przemocy ani że wszystkie wielkie miasta cechują się wysokimi wskaźnikami zabójstw. Wskazuje jednak, że organizacja przestrzeni miejskiej może wpływać na prawdopodobieństwo kontaktu między potencjalnymi uczestnikami konfliktu oraz na skalę szkód wynikających z użycia niebezpiecznych narzędzi.

Ustawa Sullivana jako dynamiczny system regulacji, a nie statyczny zakaz

Jednym z wydarzeń, które nadały tej debacie szczególnie dramatyczny charakter, było zabójstwo Davida Grahama Phillipsa, znanego amerykańskiego dziennikarza i powieściopisarza. Dwudziestego trzeciego stycznia 1911 roku Phillips został postrzelony na Manhattanie przez Fitzhugha Coyle'a Goldsborougha, który następnie odebrał sobie życie. Pisarz zmarł następnego dnia wskutek odniesionych obrażeń.

Zabójstwo szeroko opisano w ówczesnej prasie, a jego okoliczności stały się jednym z argumentów w publicznej debacie nad dostępnością broni krótkiej. Istotne jest zwłaszcza to, że tragedia dotyczyła łatwo dostępnego i przenośnego narzędzia zdolnego do spowodowania śmierci w krótkiej interakcji miejskiej. Nie należy jednak przedstawiać zabójstwa Phillipsa jako jedynej przyczyny uchwalenia ustawy; jej geneza wiązała się również z wcześniejszymi konfliktami politycznymi, problemem uzbrojonych grup przestępczych i szerszą dyskusją o bezpieczeństwie Nowego Jorku. Ustawa zawdzięcza swoją nazwę Timothy'emu D. Sullivanowi, nowojorskiemu politykowi związanemu z demokratyczną machiną partyjną Tammany Hall. Okoliczność ta jest kluczowa dla rekonstrukcji społeczno-politycznego tła regulacji, gdyż polityka Nowego Jorku początku XX wieku była silnie uwarunkowana relacjami między lokalnymi organizacjami partyjnymi, aparatem administracyjnym a różnymi środowiskami mieszkańców. Sullivan nie był reprezentantem wyidealizowanej tradycji bezinteresownego reformatorstwa – jego biografia obejmowała związki z systemem patronażu oraz praktyki budzące poważne kontrowersje. Nie oznacza to jednak, że każdy projekt legislacyjny powiązany z jego działalnością automatycznie był pozbawiony rzeczywistego uzasadnienia ochronnego. Właściwa ocena wymaga oddzielenia motywacji i interesów politycznych uczestników procesu ustawodawczego od treści regulacji oraz jej faktycznych następstw.

Podobnie nie można zakładać, że przepis służący ograniczaniu zagrożeń jest zawsze stosowany bezstronnie, gdyż społeczne warunki jego egzekwowania mogą prowadzić do nierówności niezależnych od deklarowanego celu ustawy. Szczególnej korekty wymaga przy tym rozpowszechnione utożsamienie pierwotnej ustawy Sullivana z 1911 roku z całym nowojorskim systemem licencjonowania broni funkcjonującym bezpośrednio przed orzeczeniem Bruen. Oryginalna regulacja, przyjęta jako rozdział 195 nowojorskiego ustawodawstwa z 1911 roku, została później rozwinięta i zmieniona, między innymi w 1913 roku.

W efekcie powstał reżim uzależniający określone rodzaje posiadania i noszenia broni krótkiej od zezwoleń, a następnie system administracyjnej oceny uprawnienia do publicznego noszenia ukrytej broni. Wymóg proper cause, będący bezpośrednim przedmiotem postępowania zakończonego wyrokiem Bruen, należy więc analizować jako element historycznie rozwijanego systemu prawnego, a nie jako niezmieniony od 1911 roku przepis funkcjonujący przez dokładnie 111 lat w identycznym brzmieniu. Rozróżnienie to jest kluczowe, ponieważ historia instytucji prawnej nie jest tożsama z historią jednego, stałego nakazu ustawowego.

Należy tu wyraźnie odróżnić zezwolenie na posiadanie broni w miejscu zamieszkania od zezwolenia na jej publiczne noszenie w celu samoobrony. W stanie prawnym rozpatrywanym przez Sąd Najwyższy nowojorski system przewidywał odmienne przesłanki dla poszczególnych rodzajów uprawnień. Osoba ubiegająca się o możliwość noszenia ukrytej broni w przestrzeni publicznej

musiała wykazać szczególną potrzebę samoobrony, odróżniającą jej sytuację od zwykłych obaw o bezpieczeństwo występujących w społeczeństwie. Natomiast zezwolenie na posiadanie broni krótkiej w domu nie wymagało wykazania analogicznej ponadprzeciętnej potrzeby, choć pozostawało uzależnione od spełnienia innych warunków ustawowych. Przedmiotem sporu nie było więc całkowite pozbawienie mieszkańców Nowego Jorku możliwości legalnego posiadania broni, lecz szczególna konstrukcja uznaniowego systemu zezwoleń dotyczących jej publicznego noszenia. Właśnie ta różnica jest kluczowa dla prawidłowego odczytania zakresu orzeczenia.

Nie jest również naukowo dopuszczalne uznać samego wieloletniego obowiązywania systemu Sullivana za wystarczający dowód jego skuteczności w ograniczaniu zabójstw i samobójstw. Długotrwałe funkcjonowanie regulacji może świadczyć o jej instytucjonalnej trwałości, ale nie pozwala automatycznie oddzielić jej wpływu od zmian demograficznych, gospodarczych, policyjnych i medycznych zachodzących w tym samym czasie. W ciągu ponad stulecia nowojorska przestępczość przechodziła głębokie przemiany, a jej poziom zależał od wielu czynników: struktury rynku narkotykowego, organizacji policji, warunków społecznych czy sposobów leczenia ofiar przemocy. Właściwe badanie wpływu regulacji musiałoby więc porównywać rzeczywisty przebieg zdarzeń ze scenariuszem kontrfaktycznym, w którym analogiczna społeczność funkcjonowałaby bez danego przepisu. Historyczne istnienie ustawy i obserwowany poziom zabójstw nie są dowodem istnienia określonej zależności przyczynowej.

Właśnie dlatego spór o ustawę Sullivana powinien być analizowany na trzech odrębnych poziomach. Historyk prawa rekonstruuje okoliczności powstania i zmian regulacji, prawnik konstytucjonalista bada zgodność rozwiązania z zakresem ochrony Drugiej Poprawki, natomiast epidemiolog i badacz polityki publicznej usiłują ustalić jego wpływ na zdrowie i bezpieczeństwo populacji. Żaden z tych poziomów nie może całkowicie zastąpić pozostałych. Historyczne wyjaśnienie genezy przepisu nie przesądza o jego współczesnej skuteczności, korzystny rezultat epidemiologiczny nie wystarcza do wykazania konstytucyjności, a ustalenie niekonstytucyjności instrumentu nie oznacza, że zagrożenie społeczne, któremu miał przeciwdziałać, było nierzeczywiste.

Administracyjna uznaniowość jako źródło nierówności prawnej

W tym punkcie ujawnia się zasadnicza trudność sprawy Bruen. Zanim jednak przejdziemy do samej konstrukcji testu historycznego, należy zwrócić uwagę na inny aspekt nowojorskiego systemu licencjonowania: administracyjnej uznaniowości i możliwości jej nierównego stosowania.

Regulacja ograniczająca publiczne noszenie broni może być uzasadniana ochroną życia, a jednocześnie powierzać funkcjonariuszom szeroką kompetencję rozstrzygania o tym, których obywateli należy uznać za uprawnionych do korzystania z tego prawa. W takim przypadku rzeczywista treść wolności jednostki zależy nie tylko od litery ustawy, lecz także od praktyki organów stosujących prawo. Powstaje ryzyko, że pozornie neutralne kryteria bezpieczeństwa będą stosowane odmiennie wobec osób o różnym statusie ekonomicznym, pozycji społecznej czy kontaktach instytucjonalnych. Nie oznacza to, że każdy system zezwoleń uznaniowych jest z definicji dyskryminacyjny, lecz wskazuje na konieczność kontroli sposobu podejmowania decyzji administracyjnych, dostępności procedur odwoławczych i rzeczywistej równości obywateli wobec prawa.

W społecznym kontekście Nowego Jorku początku XX wieku problem ten miał szczególne znaczenie. Metropolia była miejscem intensywnych migracji, konkurencji ekonomicznej i przemian etnicznych; rozwijały się tam organizacje polityczne, których stosunek do poszczególnych społeczności nie był wolny od uprzedzeń. W historycznych debatach nad ustawą Sullivana pojawiały się obawy związane z uzbrojeniem określonych środowisk imigranckich oraz działalnością przestępczą przypisywaną konkretnym grupom etnicznym.

Nie pozwala to jednak automatycznie ustalić jednej, wyłącznej motywacji ustawodawcy. Geneza regulacji była wieloczynnikowa, a jej społeczne następstwa mogły odbiegać od deklarowanych celów. Z perspektywy socjologii prawa kluczowe jest zatem rozdzielenie historycznych motywacji politycznych i konstrukcji normy od rzeczywistego rozkładu uprawnień wynikających z jej stosowania. Instrument prawny może realizować cel ochronny, a jednocześnie generować niepożądane nierówności administracyjne. Może także zostać zaprojektowany w warunkach politycznie problematycznych, co nie oznacza automatycznie, że każdy jego element jest pozbawiony uzasadnienia publicznego. Ta dwoistość stanowi jeden z najmocniejszych argumentów przeciwko upraszczaniu sporu o Bruen do konfliktu między zwolennikami bezpieczeństwa a przeciwnikami ochrony ludzkiego życia.

Krytycy nowojorskiego systemu mogli wskazywać na konstytucyjnie istotny problem nierównego dostępu do zezwolenia i szeroki zakres uznania administracyjnego, nie odrzucając przy tym wszystkich instrumentów kontroli broni. Z kolei obrońcy ograniczeń mogli argumentować, że publiczne noszenie broni w warunkach wielkomiejskich wymaga szczególnej regulacji, uznając jednocześnie konieczność ochrony obywateli przed arbitralnością. Właściwa rekonstrukcja sporu powinna więc uwzględniać zarówno konstytucyjną wartość indywidualnej wolności, jak i interes społeczny w ograniczaniu śmiertelnej przemocy, bez przedstawiania którejkolwiek ze stron jako z definicji niezdolnej do racjonalnej argumentacji.

Bezpośrednie podstawy rozstrzygnięcia Bruen wypracowano w dwóch wcześniejszych sprawach konstytucyjnych. W wyroku District of Columbia v. Heller z 2008 roku Sąd Najwyższy uznał, że Druga Poprawka chroni indywidualne prawo do posiadania broni w celu samoobrony, niezależnie od związku z pełnieniem służby w zorganizowanej milicji. Przedmiotem sporu były między innymi daleko idące ograniczenia dotyczące broni krótkiej w Dystrykcie Kolumbii, a zasadniczym kontekstem rozstrzygnięcia była możliwość posiadania sprawnej broni w miejscu zamieszkania. W sprawie McDonald v.

Prawo do noszenia broni jako wolność, a nie przywilej

W sprawie City of Chicago z 2010 roku Sąd potwierdził, że ochrona wynikająca z Drugiej Poprawki znajduje zastosowanie również wobec stanów za pośrednictwem Czternastej Poprawki. W konsekwencji wyrok w sprawie Bruen nie był pierwszym uznaniem indywidualnego prawa do broni, lecz kolejnym etapem rozwijania przyjętej wcześniej konstrukcji konstytucyjnej – tym razem w odniesieniu do noszenia broni w przestrzeni publicznej. Istotna jest tutaj różnica między prawem do posiadania przedmiotu w sferze prywatnej a prawem do przemieszczania się z nim w przestrzeni wspólnej. Pierwsze dotyczy przede wszystkim autonomii człowieka w miejscu zamieszkania i możliwości obrony przed bezpośrednim zagrożeniem, drugie zaś niesie szersze konsekwencje dla innych uczestników życia społecznego. Osoba nosząca broń w przestrzeni publicznej jest nie tylko podmiotem prawa do samoobrony, ale i uczestnikiem relacji z ludźmi, którzy nie wyrazili zgody na ryzyko związane z jej zachowaniem. Nie przesądza to automatycznie o dopuszczalności zakazu noszenia broni, gdyż sama obecność uzbrojonej osoby nie musi stanowić bezprawnego zagrożenia.

Wskazuje to jednak na odmienny charakter konfliktu praw i interesów: indywidualna wolność realizowana w przestrzeni wspólnej może wywoływać skutki wykraczające poza sferę samego uprawnionego. Opinia większości w sprawie Bruen zakładała jednak, że tekst Drugiej Poprawki obejmuje również publiczne noszenie odpowiedniego rodzaju broni w celu samoobrony. Sąd uznał, że pojęcie bear arms nie może być ograniczone wyłącznie do przechowywania uzbrojenia we własnym domu, gdyż obejmuje także jego noszenie. W takim ujęciu prawo do samoobrony nie traci konstytucyjnego znaczenia w momencie opuszczenia mieszkania. Sędziowie większości argumentowali, że zagrożenie przemocą występuje także poza domem, a zatem ograniczanie możliwości noszenia broni wyłącznie do osób wykazujących szczególną, ponadprzeciętną potrzebę ochrony prowadzi do nieuprawnionego różnicowania w korzystaniu z prawa podstawowego. W ich rozumowaniu kluczowa była analogia do innych wolności konstytucyjnych: korzystanie z prawa fundamentalnego nie powinno co do zasady zależeć od uzyskania administracyjnego potwierdzenia,

że jednostka potrzebuje go bardziej niż pozostali obywatele. Argument ten jest istotny, gdyż dotyczy jednego z centralnych problemów teorii praw podmiotowych.

Jeżeli dana wolność jest rzeczywiście chroniona konstytucyjnie, państwo nie może przekształcać jej w przywilej przyznawany wyłącznie osobom posiadającym szczególne zasługi, majątek albo wyróżniającą się potrzebę. Nie oznacza to jednak, że każda wolność konstytucyjna jest realizowana bez żadnych warunków. Prawo do organizowania zgromadzeń może podlegać regulacjom dotyczącym bezpieczeństwa i porządku publicznego, wolność wypowiedzi nie znosi wszystkich ograniczeń form komunikacji, a prawo własności wiążą obowiązki wynikające z ochrony innych dóbr. Kluczowe staje się zatem ustalenie, czy nowojorski wymóg był dopuszczalnym sposobem regulowania wykonywania prawa, czy też przekształcał samo korzystanie z konstytucyjnej wolności w uznaniowy przywilej administracyjny. W tym punkcie pojawia się nowość metodologiczna wyroku Bruen.

Odejście od bilansowania interesów na rzecz analogii historycznej

Wcześniejsza praktyka wielu sądów federalnych opierała się na dwuetapowej analizie. Najpierw badano historyczny i tekstowy zakres ochrony Drugiej Poprawki, a następnie – w odpowiednich przypadkach – oceniano zgodność ograniczenia z interesem publicznym, stosując testy o różnym poziomie rygoryzmu. Szczególne znaczenie miał test intermediate scrutiny, służący sprawdzeniu, czy regulacja pozostaje w istotnej relacji do ważnego celu publicznego. W niektórych sytuacjach sięgano po bardziej wymagający strict scrutiny, a w innych odwoływano do specyfiki historycznej tradycji prawa do broni. Taka konstrukcja nie oznaczała istnienia jednego, sztywnego standardu orzeczniczego, lecz pozwalała uwzględniać empiryczne i normatywne racje uzasadniające konkretne ograniczenia.

Sędzia Clarence Thomas uznał jednak, że ten model zawierał nieuprawniony dodatkowy etap. W opinii większości przyjęto, że jeśli tekst Drugiej Poprawki obejmuje dane zachowanie jednostki, korzysta ono z domniemanej ochrony konstytucyjnej, a ciężar wykazania zgodności regulacji z amerykańską tradycją historyczną spoczywa na państwie.

Sąd nie powinien zatem dokonywać samodzielnego bilansowania współczesnych kosztów i korzyści przy użyciu klasycznego testu proporcjonalności interesów. Odpowiednie granice dopuszczalnego ograniczenia zostały bowiem, zdaniem większości, określone przez historycznie ukształtowany zakres prawa podstawowego. Ta zmiana radykalnie wzmocniła rolę argumentacji historycznej –

rekonstrukcja dawnych regulacji stała się zasadniczą metodą oceny konstytucyjności współczesnych zakazów. Nie jest jednak trafne przedstawianie tego standardu jako wymogu odnalezienia przepisu z 1791 roku, identycznego w każdym szczególe ze współczesną ustawą. Opinia większości w sprawie Bruen dopuszczała rozumowanie przez analogię, szczególnie w odniesieniu do nowych technologii i problemów społecznych, które nie miały dokładnych odpowiedników w epoce założycielskiej. Wskazywała również na znaczenie podobnego uzasadnienia regulacji oraz porównywalnego ciężaru nakładanego na prawo do samoobrony. Nie chodziło więc wyłącznie o literalne odszukiwanie dawnego zakazu dotyczącego konkretnego rodzaju broni, lecz o ustalenie, czy istnieje historyczny odpowiednik zasady regulacyjnej zastosowanej przez współczesnego ustawodawcę.

Problem polega jednak na tym, że sposób identyfikowania właściwego poziomu podobieństwa pozostaje podatny na spory metodologiczne. Im bardziej szczegółowy analog historyczny uznaje się za konieczny, tym trudniej uzasadniać regulacje dotyczące nowych technologii; im bardziej ogólny poziom podobieństwa dopuszczamy, tym większą swobodę zyskuje współczesny interpretator. Zagadnienie to odpowiada znanemu w teorii prawa problemowi poziomu abstrakcji, na którym należy rekonstruować treść normy konstytucyjnej. Przepis można bowiem interpretować jako ochronę konkretnych praktyk społecznych z chwili jego ustanowienia, ale można go również odczytywać jako wyraz ogólnej zasady, której zastosowania ewoluują wraz z rzeczywistością. Różnica ta jest zasadnicza.

Wewnętrzne sprzeczności oryginalizmu i konieczność interpretacji konstruktywnej

Jeśli konstytucja chroni wyłącznie historycznie ustalone sposoby wykonywania prawa, rozwój technologiczny nieuchronnie prowadzi do powstawania coraz większych obszarów niepewności. Jeśli natomiast chroni abstrakcyjną zasadę, możliwe staje się jej stosowanie do nowych sytuacji, jednak pojawia się wówczas pytanie o granice interpretacyjnej swobody sądu. Właśnie dlatego spór o oryginalizm nie może zostać sprowadzony do prostego przeciwstawienia prawników szanujących historię tym, którzy lekceważą jej znaczenie. Dotyczy on raczej odmiennego rozumienia tego, co w historycznym tekście pozostaje normatywnie wiążące: czy są to pierwotnie przewidywane zastosowania, publiczne znaczenie użytych pojęć, czy może bardziej ogólne zasady konstytucyjne.

Szczególnie istotne jest rozróżnienie między oryginalizmem intencji a oryginalizmem pierwotnego znaczenia publicznego. Pierwszy z nich usiłuje rekonstruować zamierzenia twórców normy; drugi koncentruje się na znaczeniu, jakie tekst posiadał dla kompetentnych odbiorców w chwili

przyjmowania konstytucji. Oba podejścia mogą prowadzić do odmiennych rezultatów, gdyż indywidualne przekonania uczestników procesu konstytucyjnego nie musiały być tożsame, a sam tekst mógł zostać sformułowany celowo na poziomie większej ogólności. Współczesny oryginalizm posiada więc wiele odmian, których nie da się zredukować do jednego programu politycznego.

Jego zwolennicy argumentują, że poszukiwanie historycznego znaczenia prawa ogranicza możliwość zastępowania konstytucji bieżącymi preferencjami sędziów. Krytycy natomiast wskazują, że sama rekonstrukcja historii wymaga wyborów interpretacyjnych, których nie da się całkowicie oddzielić od współczesnych sporów normatywnych.

W tym kontekście konfrontacja wyroku Bruen z dorobkiem Ronalda Dworkina prowadzi do szczególnie interesujących pytań. Dworkin podkreślał znaczenie zasad prawnych, których zastosowania nie zawsze da się odtworzyć poprzez prostą analizę literalnego brzmienia przepisu lub historycznej praktyki. W jego koncepcji interpretacji konstruktywnej prawnik stara się przedstawić system prawny w sposób, który najlepiej odpowiada jego instytucjonalnej historii, a zarazem posiada możliwie najsilniejsze uzasadnienie moralne. Nie oznacza to dowolności ani przyznania sędziemu kompetencji do kreowania własnej polityki społecznej. Wskazuje jednak na nieuchronny związek między interpretacją prawa a rozpoznawaniem zasad normatywnych, które nadają sens całej praktyce instytucjonalnej. Z tej perspektywy analiza historyczna również wymaga uzasadnienia: dlaczego określone dawne rozstrzygnięcie uznajemy za wyraz istotnej zasady prawnej, a inne za epizod o ograniczonym znaczeniu. W sprawie Bruen problem ten nabrał szczególnego znaczenia wskutek odwołania się do angielskiej tradycji prawa dotyczącego noszenia broni, w której kluczową rolę odegrały Statut z Northampton z 1328 roku oraz proces sir Johna Knighta z 1686 roku.

Historyczne zakazy noszenia broni jako fundament ochrony pokoju publicznego

Pierwsze źródło powstało w średniowiecznej monarchii targanej poważną niestabilnością polityczną, drugie zaś w okresie konfliktów dynastycznych i wyznaniowych, które poprzedzały chwalebną rewolucję 1688 roku. Oba te akty oddziela od ratyfikacji amerykańskiej Drugiej Poprawki znaczny dystans historyczny i ustrojowy, a mimo to stały się elementami argumentacji w sporze o zakres prawa współczesnych obywateli do publicznego noszenia broni palnej.

Sam fakt ich przywołania nie jest jeszcze błędem metodologicznym, gdyż angielskie common law stanowiło jedno ze źródeł tradycji prawnej amerykańskich kolonii i późniejszej republiki. Kluczowe

pozostaje jednak pytanie, czy można właściwie odczytać znaczenie tych źródeł oraz czy ich historyczna treść pozwala na wyciągnięcie wniosków dotyczących współczesnych warunków korzystania z konstytucyjnej wolności. Statut z Northampton został uchwalony w 1328 roku, za panowania Edwarda III, po obaleniu Edwarda II i w atmosferze głębokiego napięcia politycznego.

Regulacje statutu zakazywały między innymi pojawiania się z bronią w obecności królewskich urzędników oraz przemieszczania się z uzbrojeniem w określonych przestrzeniach publicznych. Tekst wymieniał targi, jarmarki i miejsca sprawowania funkcji publicznych — wszędzie tam, gdzie obecność osób uzbrojonych mogła zagrażać pokojowi królewskiemu. W ówczesnym kontekście regulacja ta wynikała z potrzeby ograniczania zbrojnych wystąpień, zastraszania poddanych i destabilizacji porządku publicznego.

Nie oznacza to jednak, że średniowieczny ustawodawca mierzył się z problemem identycznym z dzisiejszymi sporami o zezwolenia na noszenie pistoletów. W epoce powstania statutu broń palna w jej późniejszych formach nie istniała w europejskiej praktyce społecznej, a sam porządek monarchiczny opierał się na zupełnie innych podstawach prawomocności niż nowoczesne państwo konstytucyjne. Z perspektywy historii instytucji Statut z Northampton jest jednak istotnym dowodem na to, że ograniczanie publicznego manifestowania siły zbrojnej ma głębokie korzenie w angielskim porządku prawnym. Zakazy dotyczące uzbrojenia w określonych miejscach nie były jedynie przejawem nowoczesnej polityki zdrowia publicznego czy rezultatem rozwoju dziewiętnastowiecznych metropolii, lecz wiązały się z wcześniejszym rozumieniem pokoju publicznego jako dobra podlegającego szczególnej ochronie władzy.

W tym miejscu ujawnia się napięcie między współczesnym indywidualnym prawem do samoobrony a historyczną kompetencją zwierzchniej władzy do ograniczania praktyk wzbudzających zbiorowe poczucie zagrożenia. Choć w średniowieczu nie posługiwano się kategorią zdrowia publicznego, istniało przekonanie, że określone zachowania osób uzbrojonych mogą destabilizować życie wspólnoty i wymagać interwencji instytucjonalnej. Nie można jednak mechanicznie przenosić tej intuicji na współczesny porządek konstytucyjny.

W średniowiecznej Anglii obowiązywały bowiem odmienne relacje stanowe, a zakres praw poszczególnych grup ludności był zróżnicowany.

Konflikt interpretacyjny między rekonstrukcją faktów a normatywnym znaczeniem historii

Monarcha i jego urzędnicy dysponowali kompetencjami wynikającymi z organizacji władzy, której nie można utożsamiać z późniejszą amerykańską konstrukcją suwerenności ludu i indywidualnych praw podstawowych. Z tego względu historyk prawa powinien oddzielać znaczenie normy w jej pierwotnym kontekście od późniejszego wykorzystania tej normy jako argumentu interpretacyjnego. Nie każde średniowieczne ograniczenie broni stanowi bezpośredni odpowiednik nowoczesnego systemu licencjonowania, tak samo jak nie każde historyczne dopuszczenie uzbrojenia oznacza uznanie nieograniczonego prawa do publicznego noszenia wszystkich rodzajów broni.

Właściwa analiza wymaga ustalenia funkcji regulacji, zakresu jej stosowania i sposobu, w jaki była rozumiana przez współczesnych jej uczestników. Opinia większości w sprawie Bruen podkreślała właśnie tę odmienność historycznego kontekstu. Sędzia Thomas wskazywał, że Statut z Northampton powstał wiele stuleci przed ratyfikacją Drugiej Poprawki, w okresie, w którym pojęcie broni obejmowało odmienne przedmioty i praktyki. W jego interpretacji regulacja pozostawała związana szczególnie z noszeniem zbroi i określonych rodzajów uzbrojenia charakterystycznych dla średniowiecznej organizacji przemocy, a późniejsza praktyka prawna nie pozwalała traktować jej jako bezwzględnego zakazu pokojowego publicznego noszenia broni w celu samoobrony.

Większość nie kwestionowała samego istnienia historycznej regulacji. Podważała natomiast możliwość wyprowadzenia z niej tradycji prawnej wystarczająco podobnej do nowojorskiego systemu, w którym zwykły obywatel musiał wykazać szczególną potrzebę noszenia pistoletu poza domem. Z tego punktu widzenia argumentacja Thomasa posiada określoną spójność: jeśli istotą konstytucyjnego prawa jest możliwość samoobrony w przestrzeni publicznej, to historyczne ograniczenia dotyczące zbrojnego zastraszania innych osób nie muszą uzasadniać odmawiania zezwoleń obywatelom, którzy nie zamierzają nikogo zastraszać. Problem nie polega bowiem na samym istnieniu broni, lecz na zachowaniu, które staje się zagrożeniem dla pokoju publicznego. Taka interpretacja pozwala odróżnić pokojowe wykonywanie prawa od jego nadużywania i może stanowić istotny argument przeciwko regulacjom przyznającym organom administracji nieograniczoną swobodę decydowania o tym, kto posiada odpowiednio ważną potrzebę samoobrony. Jej słabość ujawnia się jednak wtedy, gdy konieczne staje się ustalenie, czy historyczne źródła rzeczywiście pozwalają tak jednoznacznie oddzielić samo publiczne noszenie broni od zjawiska zbiorowego zastraszania. Właśnie ta kwestia stała się jednym z centralnych punktów sporu między większością a sędziami zgłaszającymi zdanie odrębne.

W opinii sędziego Stephena Breyera, do której przyłączyły się sędzie Sonia Sotomayor i Elena Kagan, historyczne znaczenie Statutu z Northampton zostało przez większość zawężone w sposób niedostatecznie uzasadniony. Breyer wskazywał, że regulacja obowiązywała przez długi okres i znajdowała odzwierciedlenie w późniejszych źródłach angielskiego prawa, w tym w komentarzach Williama Blackstone'a oraz wcześniejszych opracowaniach Edwarda Coke'a i Williama Hawkinsa.

Z jego perspektywy historyczny zakaz publicznego występowania z uzbrojeniem nie powinien być traktowany jako prawnie nieistotny tylko dlatego, że powstał przed upowszechnieniem broni palnej. Jeżeli istotą regulacji była ochrona pokoju publicznego przed zagrożeniami wynikającymi z obecności uzbrojonych osób, można argumentować, że zasada ta zachowuje znaczenie również w odniesieniu do późniejszych narzędzi przemocy.

Oczywiście taki wniosek wymaga jeszcze ustalenia właściwego zakresu analogii, ale sama odmienność technologiczna nie musi całkowicie pozbawiać historycznej regulacji wartości interpretacyjnej. Spór ten doskonale obrazuje problem hermeneutyczny, który Hans-Georg Gadamer analizował jako historyczne uwarunkowanie rozumienia. Interpretator nie posiada bezpośredniego dostępu do przeszłości w jej pełnej postaci, ponieważ rekonstruuje ją przy wykorzystaniu zachowanych dokumentów, pojęć i pytań formułowanych we współczesnym kontekście. Nie oznacza to, że wszystkie interpretacje pozostają równie uzasadnione albo że prawda historyczna jest całkowicie niedostępna. Wskazuje natomiast, że proces rozumienia wymaga krytycznej refleksji nad własnymi założeniami, rodzajem wykorzystanych źródeł i znaczeniem różnic między epokami. Właśnie dlatego sąd odwołujący się do historii powinien odróżniać rekonstrukcję faktów od normatywnego znaczenia, które tym faktom przypisuje. Samo stwierdzenie, że określona regulacja istniała w przeszłości, nie przesądza jeszcze o jej współczesnej doniosłości konstytucyjnej, podobnie jak wykazanie historycznej odmienności nie oznacza automatycznie całkowitego braku ciągłości prawnej.

Ryzyko nadinterpretacji niejednoznacznych źródeł historycznych

Szczególnie dramatycznym przykładem tych trudności jest proces sir Johna Knighta z 1686 roku. Knight reprezentował angielskie środowisko polityczne przeciwne działaniom katolickiego monarchy Jakuba II, a jego aktywność należy rozpatrywać w kontekście głębokich napięć wyznaniowych i ustrojowych późnego okresu panowania dynastii Stuartów. Historyczne relacje z tej sprawy wspominają o pojawianiu się Knighta z bronią na ulicach Bristolu oraz o wejściu z uzbrojeniem do kościoła św. Michała podczas nabożeństwa.

Oskarżenie przedstawiło jego zachowanie jako działanie zdolne wywołać przerażenie wśród poddanych monarchy. Nie był to zatem zwyczajny, współczesny spór administracyjny o prawo do spokojnego noszenia ukrytej broni; sprawa osadzona była w realiach intensywnego konfliktu polityczno-religijnego, w którym demonstracyjne posługiwanie się uzbrojeniem mogło mieć znaczenie wykraczające poza indywidualną ochronę życia. Należy zatem zachować dystans wobec pozornie jednoznacznych rekonstrukcji historycznych. Zachowane relacje dotyczące procesu nie są spójne – przekazy różnią się m.in. opisem rodzaju broni i sposobu zachowania Knighta. W jednych źródłach mowa o broni palnej noszonej na ulicach, w innych o pistoletach, a jeszcze inne przywołują broń długą.

Nie ma podstaw, by bezkrytycznie traktować wszystkie późniejsze opisy jako dowody konkretnego przebiegu zdarzeń. Nie można automatycznie przyjąć, że dostępne materiały pozwalają z całkowitą pewnością ustalić intencje Knighta, dokładny charakter nabożeństwa czy polityczny zamiar każdego jego gestu. Właśnie dlatego autor książki podkreśla, że historyk prawa powinien korzystać ze źródeł, uwzględniając ich pochodzenie, stopień kompletności oraz możliwe zniekształcenia.

> Czy sprawiedliwość może być skuteczna, jeśli jej jedynym kompasem staje się rekonstrukcja świata, który dawno przestał istnieć? Próba zastąpienia współczesnej analizy ryzyka analogią do średniowiecznych zakazów noszenia zbroi rodzi niebezpieczny paradoks: w imię ochrony niezmiennych praw podstawowych możemy stworzyć system, w którym prawo do życia zależy od tego, jak sędzia zinterpretuje niejednoznaczne relacje z XVII-wiecznego procesu. Pozostaje pytanie, czy historia powinna być fundamentem wolności, czy raczej jedynie tłem dla racjonalnego zarządzania bezpieczeństwem w świecie, którego założyciele konstytucji nigdy nie widzieli.

Inspiracje

[1] 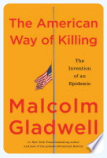

"The American way of killing" Malcolm Gladwell

Hachette UK | ISBN: 9780316603829

Malcolm Timothy Gladwell (ur. 3 września 1963 r.) to kanadyjski dziennikarz, autor i mówca urodzony w Anglii. Od 1996 roku jest stałym współpracownikiem „The New Yorker" i współzałożycielem firmy produkującej podcasty i nagrania audio Pushkin Industries, gdzie prowadzi ceniony podcast „Revisionist History". Gladwell jest powszechnie ceniony za popularyzację badań naukowych z zakresu socjologii, psychologii i ekonomii behawioralnej, a także za syntezę złożonych idei naukowych w angażujące narracje dotyczące zachowań ludzkich i społeczeństwa. Jego bestsellerowe dzieła, takie jak „Punkt krytyczny", „Blink" i „Outliers", znacząco wpłynęły na postrzeganie trendów społecznych, szybkiego podejmowania decyzji i ukrytych czynników społecznych stojących za osiągnięciami. W 2011 roku Gladwell został odznaczony Orderem Kanady w uznaniu jego wkładu w dziennikarstwo, literaturę i dyskurs społeczny.

Malcolm Timothy Gladwell (born September 3, 1963) is an English-born Canadian journalist, author, and public speaker. He has served as a staff writer for The New Yorker since 1996 and is the co-founder of the podcast and audio production company Pushkin Industries, where he hosts the acclaimed podcast Revisionist History. Gladwell is widely celebrated for popularizing academic research across sociology, psychology, and behavioral economics, synthesizing complex scientific ideas into engaging narratives about human behavior and society. His bestselling works, including The Tipping Point, Blink, and Outliers, have significantly influenced public thinking on social trends, rapid decision-making, and the hidden societal factors behind achievement. In 2011, Gladwell was appointed to the Order of Canada in recognition of his contributions to journalism, literature, and social discourse.

The New Yorker / Pushkin Industries

Literatura uzupełniająca

Książki

Książki autora i dzieła przywołane w tekście:

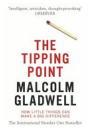

[1] "The Tipping Point : how Little Things Can Make a Big Difference"

Malcolm Gladwell (1963- author)

2001 | ISBN: 9780349113463

[2] "Blink"

Malcolm Gladwell

2007 | Hachette UK | ISBN: 9780316005043

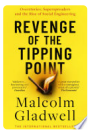

[3] "Revenge of the Tipping Point"

Malcolm Gladwell

2024 | Hachette UK | ISBN: 9780349147178

[4] "The Bomber Mafia"

Malcolm Gladwell

2021 | Hachette UK | ISBN: 9780316296939

[5] "David and Goliath"

Malcolm Gladwell

2015 | ISBN: 9780316258838

[6] "Outliers"

Malcolm Gladwell

2008 | ISBN: 9780141036243

Książki autorów przywoływanych i literatura pokrewna:

[7] "An Open Letter to Justice Clarence Thomas from a Federal Judicial Colleague"

A. Leon Higginbotham (Jr.), Clarence Thomas

1992

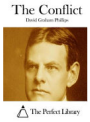

[8] "The Conflict"

David Graham Phillips

Createspace Independent Publishing Platform | ISBN: 9781512202168

[9] "The Treason of the Senate"

David Graham Phillips

ISBN: 9781258445980

[10] **"Timothy Sullivan Account Book"**

Timothy Sullivan

1865

[11] **"A.M. Sullivan, a memoir"**

Timothy Daniel Sullivan

1885

[12] **"Taking Rights Seriously"**

Ronald Dworkin

A&C Black | ISBN: 9781780938332

[13] **"Active Liberty"**

Stephen Breyer

2007 | Vintage | ISBN: 9780307424617

[14] **"The Reports of Sir Edward Coke ... in Thirteen Parts Complete; with References to All the Ancient and Modern Books of the Law ... To which are Now Added, the Respective Pleadings, in English ... The Whole Newly Revised, and Carefully Corrected and Translated, with Many Additional Notes and References. By George Wilson"**

Sir Edward Coke, George WILSON (Sergeant-at-Law.)

1793

[15] **"Truth and Method"**

Hans-Georg Gadamer

A&C Black | ISBN: 9781780936246

[16] **"The Idea of the Good in Platonic-Aristotelian Philosophy"**

Hans-Georg Gadamer

Yale University Press | ISBN: 9780300041149

Artykuły naukowe

Prace autorów przywoływanych w tekście:

[1] **"Lincoln and Liberty: Wisdom for the Ages"**

Lucas E. Morel, Clarence Thomas

2015 | Project Muse (Johns Hopkins University)

Źródło

[2] "Interview with Clarence Thomas Jr. for the Freedom Riders 40th Anniversary Oral History Project, 2001"

Clarence Thomas, Continuing Education

2001

Źródło

[3] "Inequality in La Belle Époque"

David Graham Phillips

2013 | Contemporary Sociology A Journal of Reviews | DOI: 10.1177/0094306113514535

Źródło

[4] "Great American speeches, 1898-1963 : texts and studies"

David Graham Phillips

1970 | Appleton-Century-Crofts eBooks

Źródło

[5] "Oil and gas make Scotland's underlying public finances particularly volatile and uncertain"

David Phillips

2024 | DOI: 10.1920/co.ifs.2024.0015

Źródło

[6] "A bill of rights for Britain"

R. Dworkin

1990 | Chatto & Windus eBooks

Źródło

[7] "El Imperio de la justicia: de la teoría general del derecho, de las decisiones e interpretaciones de los jueces y de la integridad política y legal como clave de la teoría y la práctica"

R. Dworkin

1988 | Dialnet (Universidad de la Rioja)

Źródło

[8] "RIGHTS AS TRUMPS"

R. Dworkin

2002

Źródło

[9] "La Historia Ciclica de Puerto Rico. The Impact of the Life of Luis Munoz Marin on the Political and Economic History of Puerto Rico, 1930-1975"

Sonia Maria Sotomayor

1976

Źródło

[10] "A Conversation between U.S. Supreme Court Justice Sonia Sotomayor and Professor Robert A. Stein"

Sonia Sotomayor

2017 | Minnesota Law Review | DOI: 10.24926/265535.1074

Źródło

[11] "The 2016 Stein Lecture: A Conversation Between U.S. Supreme Court Justice Sonia Sotomayor and Professor Robert A. Stein"

R. Stein, Sonia Sotomayor

2017

Źródło

[12] "The Oxford Edition of Blackstone: Commentaries on the Laws of England, Vol. 1: Of the Rights of Persons"

W. Blackstone

2016 | DOI: 10.1093/actrade/9780199600991.book.1

Źródło

[13] "The Problem of Historical Consciousness"

Hans-Georg Gadamer, Hans Fantel

1975 | Graduate Faculty Philosophy Journal | DOI: 10.5840/gfpj1975512

Źródło

Treść tworzy Fundacja Dobre Państwo.
Redaguje i publikuje APA ONE, autorski system redakcyjny Fundacji oparty na AI.
APA ONE Publishing System
Fundacja Dobre Państwo © 2026
Article ID: 513391e0-6406-4423-ba42-823fada05aa5